

Argument för att få skolan att erbjuda fria mensskydd

Är skolledningen tveksam till att införa gratis mensskydd på skolan? Vill du läsa på innan du lägger fram förslaget till elevrådet eller helt bara vässa dina argument om frågan dyker upp i något sammanhang? I det här dokumentet får du ett gäng starka argument med massa underlag och källhänvisningar:

- Alla barn och unga har rätt att vara trygga och kunna koncentrera sig på skolarbetet. Om det inte finns tillgängliga mensskydd skapas oro och stress hos många elever.
- Skolan är skyldig att väga upp för de olika behov barn har. Hälften av eleverna har mens ibland – då är det väl självklart att de ska erbjuda mensskydd till dem som behöver det?
- Att kunna ta hand om sin hygien på ett värdigt sätt är faktiskt en mänsklig rättighet. Att behöva fråga runt bland kompisar och tissla och tassla om man behöver ett mensskydd är inte speciellt värdigt.
- Även om mensfattigdomen är låg i Sverige finns det barn som växer upp i familjer där ekonomin inte räcker till mensskydd. För dessa elever är det såklart extra viktigt att skolan har tillgängliga mensskydd.
- Barn och unga har rätt att uttrycka åsikter och tankar och bli lyssnade på. Om ni uttrycker att det skulle vara bra med tillgängliga mensskydd på skolan ska ledningen lyssna och undersöka om det är något de kan fixa.
- Att erbjuda mensskydd är ett bra sätt att skapa en tryggare, mer rättvis och jämställd miljö på skolan. Dessutom är det svensk tradition att göra vad man kan för att ge alla i samhället samma möjligheter.

Argument - Skollagen

Skollagen är framtagen av regeringen och innehåller alla regler och krav skolor i Sverige måste följa. Där står det inget om mensskydd, men flera paragrafer i lagen kan användas som stöd till att det borde finnas:

*I skollagens första kapitel, 4 § står
I utbildningen ska hänsyn tas till
barns och elevers olika behov. Barn
och elever ska ges stöd och stimulans
så att de utvecklas så långt som
möjligt. En strävan ska vara att
uppväga skillnader i barnens och
elevernas förutsättningar att
tillgodogöra sig utbildningen.*

Detta innebär att skolan är skyldig att bry sig om vad olika barn behöver för att kunna lära sig på bästa möjliga sätt. När man har mens är mensskydd ett behov som måste ordnas, annars ställer det till med stress, oro och kanske fläckar på kläder och möbler.

*I skollagens första kapitel, 5 § står
Utbildningen ska utformas i
överensstämmelse med
grundläggande demokratiska
värderingar och de mänskliga
rättigheterna som människolivets
okränkbarhet, individens frihet och
integritet, alla människors lika värde,
jämställdhet samt solidaritet mellan
människor.*

Detta betyder att det även ligger på skolans ansvar att driva skolan i enlighet med de mänskliga rättigheterna som tagits fram av FN (Förenta Nationerna).

I skollagens första kapitel, 8 § står *Alla ska, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet om inte annat följer av särskilda bestämmelser i denna lag.*

I skollagens första kapitel, 10 § står *Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.*

I skollagens fjärde kapitel, 9 § står *Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen. Elevernas och deras sammanslutningars arbete med inflytandefrågor ska även i övrigt stödjas och underlättas.*
Och i fjärde kapitel, 10 § står *Elevföreträdare och övriga elever ska ges tillfälle att under skoltid behandla frågor av gemensamt intresse.*

Det betyder att alla ska ha rätt att gå i skolan på lika villkor oavsett var och hur de bor eller hur mycket pengar de har. Det skulle alltså kunna betyda att skolan ska se till att dem som inte har nog pengar att köpa mensskydd ska få hjälp med det på skolan eftersom oro över att inte ha bindor och tamponger kan påverka prestationen i skolan.

Det innebär att åsikter och tankar barn har är viktiga och ska lyssnas på av vuxna. Det är ett argument för att lyssna på er elever om ni säger att ni vill ha tillgång till mensskydd på skolan.

Det innebär att barn och unga på skolor alltid har rätt att driva frågor som påverkar deras utbildning, vilket är typ allt som sker innanför skolans väggar. Dessutom ska personal på skolan stötta och hjälpa dem. Alltså har ni all rätt att driva frågan om tillgängliga mensskydd på skolan och bli lyssnade på!

I skollagens femte kapitel, 3 § står *Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.*

Det betyder att alla elever ska känna att de är trygga och har studiero på skolan. I detta kan även tillgången till mensskydd inkluderas eftersom många unga säger att de känner oro över att få mens när de är på skolan och inte är beredda eller att det mensskydd man har ska läcka. Att vara orolig över mensen kan absolut tänkas påverka koncentrationen vilket förstör studieron.

Argument - Barnkonventionen

Barnkonventionen sammanfattar alla rättigheter barn har. Den är framtagen av FN och i januari 2020 blev barnkonventionen lag i Sverige. Det betyder att man måste följa den - annars kan man bli åtalad och dömd för att man bryter mot lagen.

I Barnkonventionen artikel 12 står *Konventionsstaterna ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.*

Det innebär att barn och unga alltid har rätt att säga vad de tycker och känner, och att vuxna då ska lyssna. Om elever på en skola säger att de behöver mensskydd kan alltså inte vuxna rakt upp och ner säga att de inte behöver det.

Argument - FN uppmanar

Många FN-organ arbetar med menshälsa på olika sätt. Ett exempel är Världshälsoorganisationen (WHO) som har gjort ett uttalande där de säger att menshälsa ska erkännas, behandlas och hanteras som en hälso- och människorättsfråga, inte en hygienfråga. Och att makthavare behöver göra mer för att säkerställa att alla som behöver ska ha tillgång till mensskydd. Ett annat exempel är FN:s råd för mänskliga rättigheter som ofta lyfter hur tabun och dåliga toaletter kan påverka flickors skolnärvaro och den allmänna jämställdhetsutvecklingen negativt.

Argument - Trygghet

I en undersökning av företaget Essity svarade 73 % av eleverna att de skulle känna sig ganska eller mycket tryggare om det fanns mensskydd på skolan. Undersökningen gjordes 2024 av Sifo och panelen av svarande bestod av ett riksrepresentativt urval, alltså elever från hela landet.

Argument - Studiekoncentration

Att ha tillgång till mensskydd på skolan påverkar studiekoncentrationen positivt enligt två test som MENSEN gjorde med företaget Menssäkrad. Gymnasiet Bladins i Malmö och Chalmers Universitet i Göteborg fick testa att ha mensskyddsbehållare uppsatta på några toaletter och sedan gjordes en utvärdering. På Bladins svarade 82 % att tillgängliga mensskydd har en ganska eller mycket positiv inverkan på studiekoncentrationen. Motsvarande siffra bland Chalmers studenter var 71 %.

Argument - Jämställdhet

Jämställdhet betyder att män och kvinnor, och pojkar och flickor, har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Jämställdhet är ett politiskt mål i Sverige och för att det ska bli lättare att förstå vad det handlar om finns det olika delmål. Till exempel är meningen med jämställdhetspolitiken att män och kvinnor (och flickor och pojkar) ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, samma förutsättning för en god hälsa, en jämn fördelning av makt och inflytande att forma samhället, och att alla ska ha samma chanser för att få ett jobb och rättvis lön. Jämställdheten går framåt, men det finns mer att göra. Fortfarande har kvinnor lägre lön än män fast de har samma jobb. I genomsnitt tjänar kvinnor 10 procent mindre än män. Det är orättvist.

Att erbjuda gratis mensskydd är ett litet men viktigt steg mot ökad jämställdhet. Det tar bort den ekonomiska bördan och säkerställer att mens inte blir ett hinder för utbildning. Fria mensskydd skapar en mer inkluderande och rättvis miljö där alla, oavsett kön, har lika möjligheter att delta i samhället på lika villkor.

Argument - Mensfattigdom

Mensfattigdom är relativt ovanligt i Sverige men den finns och innebär stora konsekvenser för de drabbade. I en aktuell Sifundersökning uppger 1-2 % att de ofta saknat pengar till mensskydd. Göteborgs Stadsmission vittnar om hur de dagligen möter människor som inte har råd med mensskydd. 9,2 % av alla barn i Sverige lever i familjer som har det tufft ekonomiskt och knappt kan täcka nödvändiga levnadskostnader. Det påverkar dessa barns hälsa, betyg, sociala deltagande på t.ex fritidsaktiviteter och tilltro till samhället. Fri tillgång till mensskydd i skolan löser inte alla problem, men att motverka mensfattigdom är en viktig pusselbit i att lyfta människor ur fattigdom. När människor inte behöver oroa sig över grundläggande behov, har de mer energi att jobba mot ett liv i innanförskap!

Argument - Aktuella undersökningar

Våren 2021 gjordes den första nationella undersökningen om ungas erfarenheter av mensfattigdom, menshälsa och menskunskap i Sverige. Ni kan se mer av resultaten [här](#), [här](#) och [här](#).

I undersökningen framkom det bland annat att:

- 5 % har någon gång varit med om att de eller deras familj inte haft råd med mensskydd.
- 67 % har varit med om att andra har skämtat eller kommenterat om mens på ett sätt som känts elakt.
- 63 % säger att de någon gång känt skamkänslor inför att köpa eller be om att få ett mensskydd.
- 65 % har någon gång använt mensskydd så länge att de blött igenom för att de inte haft möjlighet att byta.
- 37 % har någon gång använt mensskydd så länge att de varit oroliga för att det skulle påverka deras hälsa och 25 % har någon gång fått problem med snippan för att de använt mensskydd längre än rekommenderat.
- 71 % säger att de någon gång tvingats använda till exempel toalettpapper som mensskydd för att de inte haft tillgång till mensskydd.
- 10 % har någon gång missat skola, jobb, träning eller annan fritidsaktivitet för att de inte haft tillgång till mensskydd.
- 14 % har någon gång känt oro eller skam över att inte ha tillgång till mensskydd.
- Bara 9 % vet säkert att det finns mensskydd att hämta någonstans på skolan och 30 % vet vem de kan fråga om de behöver ett
- Bara 15 % uppgav att de skulle vara helt bekväma med att prata om mens med en lärare eller chef om de skulle behöva.

En nyare undersökning från 2024 som företaget Essity gjort visar att 10 % av de tillfrågade eleverna någon gång missat lektioner på grund av att de inte haft tillgång till mensskydd.

Argument - Oro och stress

Forskning visar att många barn känner negativa känslor och oro kopplat till mensen. Det kan man läsa i både svenska och internationella studier samt se i de undersökningar som redovisats ovan.

Oron märks tydligt i MENSENs arbete med barn och unga. MENSEN driver frågekottot @mensmegafonen på Snapchat. Där är frågor om mensskydd absolut vanligast. Speciellt vilka skydd man kan bada med, hur länge man kan ha olika skydd, och hur man kan undvika att mensen läcker.

Det är också känt att flickor ofta upplever stress kring skola och prestation. Det är självklart inte bara mensen som orsakar den här stressen, men den är förmodligen en av många små pusselbitar som bidrar till den allmänna ohälsan unga tjejer känner.

I MENSENs Sifundersökning kommer det också fram att 67 % av de svarande någon gång hört skämt eller kommentarer om mens som känts elaka. Att mensen har den här typen av tabu runt sig gör det inte lättare att ha mens och vara i skolan. Att införa mensskydd på skolan kan vara en del i samtalen om människors olika behov och hur vi kan skapa bättre förutsättningar för människor att delta i samhällslivet. Mensskydden kan också tjäna som underlag i diskussioner om jämställdhet, jämlikhet och rättvisa.

På sikt är vi på MENSEN övertygade om att det kan leda till mer tillåtande normer och kunskapsbaserad syn på menscykeln. Det har exempelvis varit tydligt på de skolor som infört tillgängliga mensskydd att det gått bättre då detta förankrats hos eleverna. "Lekandet" och "slösandet" med skydden har varit mindre då eleverna fått bra information om varför de finns och hur viktiga de är för menstruerande elever. Detta finns tyvärr ingen systematisk översikt på – ännu.

Argument - Rättvisa

Rättvisa innebär att alla får saker eller hjälp som gör att de får samma möjligheter. Olika personer är olika hungriga, det är därför rättvist att alla barn i skolan får ta så mycket lunch de behöver för att bli mätta. Då får alla samma sak, det kallas absolut rättvisa. Men det är också rättvist att låta de barn som ser dåligt använda glasögon så att de ser tavlan lika bra som de som inte har synfel. Elever som ser dåligt får alltså något de behöver för att komma ikapp de som inte behöver glasögon för att se tavlan, det kallas relativ rättvisa. För det är ju onödigt att ge alla glasögon när inte alla behöver det.

De som har mens behöver mensskydd för att ha samma möjlighet att fokusera på skolan som de som inte har mens. Därför är det rättvist att se till att de får mensskydd.

Argument - Tradition

Under mitten av 1800-talet, alltså för över 150 år sedan, insåg man att mätta och glada barn presterar bättre i skolan. Då började man servera skolmat till de som var fattiga. Under 1930-talet insåg man att detta var värt att satsa på – då var det ungefär 10 % av barnen som fick skolmat. Idag får alla elever på svenska skolor gratis lunch, men det är inte alls en självklarhet i resten av världen.

Att svenska skolan erbjuder alla barn mat är för att det är svensk tradition att göra allt man kan för att ge alla barn samma möjligheter i samhället och det är något vi kan vara stolta över. På samma grunder borde mensskydd erbjudas i skolan.

Argument - Skolnärvaro

I en undersökning från 2021 svarade 10 % att de någon gång missat skola, jobb, träning, fritidsaktiviteter eller att träffa kompisar på grund att de inte haft tillgång till mensskydd.

Det finns också studier från andra länder, exempelvis en från Frankrike som visar att 6-12 % av eleverna när har missat skola på grund av att de inte haft råd med mensskydd, en från Storbritannien som visar att hela 64 % uppger att de någon gång missat delar av skolan på grund av mensens och en från USA som visar att 12 % missat skola helt och 23 % fått gå hem tidigt på grund av brist på mensskydd.

Det säger också sig självt att en person som får oväntad mens eller bara inte har skydd behöver ett mensskydd för att kunna fortsätta med dagen som planerat. Har man inte möjlighet att få tag på ett skydd där man är tvingas man förmodligen åka hem för att få tag på ett istället.

Argument - Andra länder

Gratis mensskydd i skolor och universitet är något som lagstadgas i allt fler länder. Exempelvis finns det i Frankrike, Nya Zeeland, Kenya, England, Skottland och en del stater i USA, som Kalifornien och Michigan. Sverige borde haka på!